

ПРОНОМІНАТИВИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Огаренко Тетяна Анатоліївна

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний
університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

Вступ. Поняття «толерантність» багатозначне, і це робить його загальним, досить абстрактним і малодоступним як для наукового дослідження, так і для розробки педагогічних методик із виховання толерантності.

Мета роботи – проаналізувати значення прономінативів для виявлення толерантності в діловому спілкуванні.

Результати та обговорення. Для розуміння значення толерантності важливим є вокремлення її провідних принципів. О. В. Орловська до них відносить такі: «..рівність між представниками різних народів (рівний доступ до соціальних благ для всіх людей незалежно від їх статі, раси, національності, релігії чи приналежності до будь-якої іншої групи); взаємна повага, доброзичливість і терпиме ставлення всіх членів суспільства до представників інших соціальних, культурних, релігійних груп; відмова від насилля як неприйняттого засобу залучення людини до будь-якої ідеї; рівні можливості для участі у політичному житті всіх членів суспільства; гарантоване законом збереження і розвиток культурної самобутності та мов національних меншин; реальна можливість дотримуватись традицій усіх культур, представлених у суспільстві; свобода віросповідання за умови, що це не ущемляє права і можливості представників інших конфесій; співпраця і солідарність у вирішенні спільних проблем; відмова від негативних стереотипів у сфері міжетнічних та міжрасових відносин і у стосунках між статями» [1, с. 1].

Толерантність як широке багатовимірне поняття виконує низку функцій, зокрема, регулювальну, яка уможивлює вихід із конфліктних ситуацій,

дозволяє стримати неприязнь, замінити її на позитивне сприйняття; соціально-комунікативну, що формує готовність до спілкування, співпраці та розуміння; сприяє встановленню конструктивного спілкування з представниками різних груп.

У широкому значенні толерантність означає повагу, яка найперше виявляється через мовні засоби. Уживання тих чи тих мовних одиниць сприяє порозумінню або ж, навпаки, створює перепони в спілкуванні.

У діловому спілкуванні особливо важливо виявляти шанобливе ставлення до співрозмовника. Надзвичайного навантаження набувають займенники, бо слова цієї частини мови вирізняються своєю вказівною функцією.

Ділове спілкування передбачає усний контакт між співрозмовниками, що наділені певними повноваженнями й мають на меті розв'язання конкретних проблем. У зв'язку з цим особливої уваги потребує вибір прономінативних компонентів.

Займенники використовуються в офіційних ділових та наукових текстах, щоб уникнути повторення, але неправильна побудова фрази з прономінативами може призвести до двозначності повідомлюваного чи неетичності висловлювання.

Уживання особового займенника «я» в офіційно-ділових та наукових стилях потребує особливої уваги. В офіційному листуванні чи наукових працях доречніше використовувати форму множини: *«Ми розглянули вашу заяву»*. У розпорядженнях, наказах, резолюціях займенник «я» зазвичай опускається, використовується лише особова форма дієслова: *«наказую», «вимагаю», «рекомендую», «прошу», «не заперечую»*.

Уведення особового займенника *«Вас», «Вам»* уможливорює згладженість категоричності, коли висловлюється певна вимога: *«Просимо з'явитися Вас»; «Ваша присутність необхідна...»*, натомість конструкція *«Вимагаю з'явитися...»* сприймається як вияв нетерпимості.

Якщо в комунікативній ситуації присутня третя особа, неприйнятно використовувати для її номінації займенник *вона (він)*. Ці займенники в

українській мові означають не лише осіб, а й предмети, тому некоректно називати присутню особу як неістоту чи дистанційовану. Третю особу рекомендовано називати на ім'я або загальним іменником для позначення за професією, посадою, званням тощо. Наприклад, у реченні «Так, вона погоджується» за присутності зазначеної особи краще вжити конструкції «Пані погоджується», «Олена (ім'я, по батькові) погоджується», «Завідувачка погоджується» тощо. Неетично також вживати займенник третьої особи множини *вони*, що позначає присутність кількох людей. Для пошанності й вияву толерантного ставлення варто використовувати такі вирази, як: *наші друзі, свідки нашого діалогу, присутні тут пані та панове* тощо.

Отже, мовні засоби виступають головним фактором виявлення толерантності в діловому спілкуванні, тому постає питання ретельного відбору морфологічних і синтаксичних одиниць.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Орловська О. В. Толерантність та її сутнісні характеристики. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&%0BIMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Znpkhist_2012_5_37.pdf (дата звернення : 12.02.2024).
2. Пентиліук М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 224 с.